

RAPPORT NOVEMBER 2020

HAP /// STOP UITVERKOOP VAN WETENSCHAP
HAP /// STOP UITVERKOOP VAN WETENSCHAP

TRANSPARANTIE OVER NEVENWERKZAAMHEDEN

WAGENINGSE VOEDINGSWETENSCHAPPERS
OVERSCHRIJDEN DE REGELS

INHOUD

Samenvatting	3
1. belang van transparantie	4
2. Transparantie over nevenwerkzaamheden	5
Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit	5
Sectorale regeling nevenwerkzaamheden VSNU	6
Andere universiteit, andere regels	6
Regeling Nevenwerkzaamheden Wageningen University & Research	8
3. Voldoende transparantie?	10
4. Onderzoeksmethode	12
5. Resultaten	14
De onderzoeksresultaten	14
Scoort WUR slechter dan het gemiddelde?	14
6. Dit wil foodwatch	17
Bronnen	19

SAMENVATTING

In 2007 zetten Nederlandse universiteiten afspraken op papier om de nevenwerkzaamheden van hoogleraren openbaar te maken. Deze nevenwerkzaamheden moeten vermeld worden op openbare profielpagina's van (bijzonder) hoogleraren. Transparantie over nevenwerkzaamheden is in het geval van bijzonder hoogleraren extra belangrijk, aangezien hun leerstoel door een derde partij wordt gefinancierd. Dit kan, samen met de nevenwerkzaamheden, het risico op (de schijn van) belangenverstrengeling vergroten. Uit onderzoek van voedselwaakhond foodwatch blijkt echter dat de afspraken rond nevenwerkzaamheden, 13 jaar later, nog steeds niet voldoende worden nageleefd.

Foodwatch onderzocht de transparantie over nevenwerkzaamheden van bijzonder hoogleraren voeding aan Wageningen University & Research (WUR). De focus ligt op WUR, omdat deze universiteit bekend is om haar voedingsonderzoek en een hoog aantal hoogleraren met aandachtsgebied voeding telt.

- 46% (11 van in totaal 24) van de onderzochte bijzonder hoogleraren voeding van Wageningen University & Research zijn onvoldoende transparant: hun nevenwerkzaamheden zijn niet (allemaal) openbaar toegankelijk op hun universiteitsprofielpagina.
- Bijna de helft van de bijzonder hoogleraren overtreedt daarmee de gedragsregels met betrekking tot nevenwerkzaamheden: die van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit, de sectorale regeling nevenwerkzaamheden en de Regeling Nevenwerkzaamheden Wageningen University & Research.
- Dit cijfer verschilt sterk van de inventarisatie van de Vereniging van Universiteiten (VSNU), die stelt dat (volgens de laatste cijfers in 2019) 88% van de bijzonder hoogleraren de nevenwerkzaamheden heeft ingevuld.

Transparantie is cruciaal voor onafhankelijk en onpartijdig wetenschappelijk onderzoek. Iedereen moet kunnen nagaan of er sprake is van eventuele belangenverstrengeling, of hier in ieder geval waakzaam voor zijn. Foodwatch roept via de campagne en het manifest 'Stop de uitverkoop van wetenschap!' op tot onafhankelijke wetenschap – en op z'n minst transparantie hierover.

1. BELANG VAN TRANSPARANTIE

Het wetenschappelijk onderzoek in Nederland wordt steeds afhankelijker van investeringen door de industrie. Terwijl de overheidsinvesteringen aan onderzoek sinds 2015 alleen maar dalen, stijgen de uitgaven van de private sector.¹ De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft aangegeven dat ze de komende jaren de samenwerking met en financiering door bedrijven nog verder wil versterken.²

De stijgende publiek-private samenwerking met bedrijven brengt risico's met zich mee. Financiering door bedrijven resulteert vaak in gunstige onderzoeksresultaten voor de sponsor, leidt de aandacht af van ongunstige resultaten en biedt minder ruimte voor maatschappelijk en fundamenteel onderzoek.³ Intensieve publiek-private samenwerking kan volgens onderzoek van het Rathenau instituut (2018) risico's met zich meebrengen, zoals belangenverstremming, de toegankelijkheid van publieke kennis, de balans tussen de verschillende academische, maatschappelijke en economische agenda's en academische vrijheid.⁴ Wetenschap in opdracht van bedrijven kan dan ook tot wantrouwen leiden. In Nederland denkt 42% van de consumenten dat wetenschappers hun onderzoek aanpassen om de resultaten te krijgen die het opdracht gevende bedrijf wil.⁵

Volgens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap moeten de overheid en bedrijven *“er continu op gericht zijn om het vertrouwen in door haar betaald onderzoek te vergroten. Transparantie is hierbij belangrijk: waarom is er opdracht gegeven voor het onderzoek, wat wordt er met de resultaten gedaan en hoe zeker zijn de uitkomsten van het onderzoek?”*⁶

Nu er steeds meer publiek-private samenwerking is kan een gebrek aan transparantie het vertrouwen in wetenschappelijk onderzoek verder doen dalen. Zonder transparantie kan er nog moeilijker gecontroleerd of ingeschat worden of er sprake is van mogelijke beïnvloeding door externe partijen. Transparantie is cruciaal om in te schatten in welke mate wetenschappelijk onderzoek en wetenschappers onafhankelijk zijn of, in mindere of meerdere mate, de belangen van het bedrijfsleven vertegenwoordigen. In meerdere gedragscodes staat transparantie (over nevenwerkzaamheden) dan ook centraal.

2. TRANSPARANTIE OVER NEVENWERKZAAMHEDEN

Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit

Transparantie is een centraal principe in de 'Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit': een set regels voor de correcte uitoefening van wetenschappelijk onderzoek.⁷ De Nederlandse code omvat 61 normen voor goede onderzoekspraktijken, gebaseerd op de principes: Eerlijkheid, Zorgvuldigheid, Transparantie, Onafhankelijkheid en Verantwoordelijkheid.

Meerdere normen in de gedragscode benadrukken het belang van transparantie.

Norm 7. *Maak als het onderzoek in opdracht uitgevoerd wordt en/of door derden wordt gefinancierd altijd duidelijk wie de opdrachtgever en/of financier is.*

Norm 8. *Betracht openheid over de rol van externe belanghebbenden en over mogelijke belangenconflicten.*

Norm 55. *Wees open en eerlijk over mogelijke belangenconflicten.*

Norm 44 van de 'Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit' vereist specifiek transparantie over nevenwerkzaamheden:

Norm 44. *Wees open en volledig over de rol van externe belanghebbenden, opdrachtgevers, financiers, mogelijke belangenconflicten en relevante nevenwerkzaamheden.*

De Nederlandse regering benadrukt de noodzaak van transparantie over nevenwerkzaamheden/nevenfuncties: *"In het kader van onafhankelijke wetenschapsbeoefening is het van belang dat hoogleraren hun functie onafhankelijk en onpartijdig kunnen uitoefenen. (...) Bij «onpartijdigheid» hoort transparantie over nevenfuncties en bij «onafhankelijkheid» hoort transparantie over externe financiers. Op grond van de gedragscode dienen hoogleraren hun nevenfuncties te vermelden op de website van de universiteit."*⁸

Sectorale regeling nevenwerkzaamheden VSNU

De ‘Sectorale regeling nevenwerkzaamheden’ van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) definieert nevenwerkzaamheden als alle werkzaamheden en activiteiten die een betrokkene buiten de functie en/of de opgedragen taak bij de universiteit verricht, ongeacht de omvang van het dienstverband, de omvang van de nevenwerkzaamheden, de eventuele beloning of de werktijden waarin de werkzaamheden verricht worden.⁹ Volgens de VSNU: *“Om de (wetenschappelijke) integriteit zo goed mogelijk te bewaken, is het essentieel dat u zo transparant mogelijk rapporteert over nevenwerkzaamheden. Om die reden is toestemming voor nevenwerkzaamheden, ook in het geval van kleine klussen, essentieel.”*¹⁰ De regeling nevenwerkzaamheden van de VSNU maakt deel uit van de Nederlandse universiteiten CAO (collectieve arbeidsovereenkomst) en geldt daarmee voor alle universiteiten.^{11 12}

De regeling nevenwerkzaamheden van de VSNU geldt ook voor *bijzonder hoogleraren*.¹³ Bijzonder hoogleraren bekleden een ‘bijzondere’ leerstoel, die door een externe partij wordt gefinancierd. De financiering komt niet uit het universitaire onderwijsbudget, maar wordt voorzien door onder meer speciale fondsen, stichtingen of bedrijven. De leerstoel is vaak een deeltijdse functie, waarnaast de bijzonder hoogleraar nevenwerkzaamheden verricht. Naast de externe financiering, kan het vervullen van nevenwerkzaamheden bij een derde partij het risico op (de schijn van) belangenverstremming verder vergroten.

Expliciet stelt de VSNU dat (bijzonder) hoogleraren hun nevenwerkzaamheden op hun openbaar toegankelijke webpagina dienen te melden, met in ieder geval een vermelding van de aard van de werkzaamheden en de instantie waarvoor deze worden verricht.¹⁴ Al in 2007 werden afspraken gemaakt over het openbaar maken van nevenwerkzaamheden.^{15 16 17}

Andere universiteit, andere regels

De VSNU verschaft echter geen duidelijkheid over de vereisten van zo’n openbare profielpagina: is dit een gemakkelijk toegankelijke pagina op de website van een universiteit? Geldt een LinkedIn-profiel of een pagina op een (bedrijfs)website ook als een openbare profielpagina? Moet de pagina als hoofddoel de weergave van de

nevenwerkzaamheden hebben (in plaats van via een nieuwspagina, aankondiging evenement, enz.)?

Net zoals verschillende universiteiten (zie verder), vindt foodwatch het belangrijk dat de nevenwerkzaamheden openbaar worden gemaakt op de universiteitsprofielpagina. De nevenwerkzaamheden moeten gemakkelijk te vinden zijn en duidelijk op de profielpagina vermeld worden.

Volgens de VSNU is de wijze van openbaarmaking de verantwoordelijkheid van de instellingen. Iedere universiteit heeft een eigen digitale inrichting en wensen op dit gebied. De plicht om nevenwerkzaamheden te melden is sectoraal gesteld; de wijze waarop laat ruimte voor interpretatie. Hierdoor hanteert elke universiteit haar eigen regels, de ene zwakker dan de ander.

Hieronder een overzicht van de regels van de vijf grootste Nederlandse universiteiten voor de wijze waarop nevenwerkzaamheden openbaar moeten worden gemaakt. Zoals blijkt uit de tabel hanteren niet alle universiteiten expliciet de eis dat dit gedaan moet worden op de universiteitsprofielpagina. Dit kan er tot leiden dat de publicatie van nevenwerkzaamheden niet altijd even transparant en gemakkelijk toegankelijk is.

Universiteit	Regeling nevenwerkzaamheden	Wijze van openbaarmaking nevenwerkzaamheden
UVA, Amsterdam	<i>“De nevenwerkzaamheden worden op individuele basis geregistreerd in het personeelssysteem (SAP). De naam van de instantie(s) waarvoor de nevenwerkzaamheden verricht worden en de aard ervan worden vanuit dat systeem toegankelijk gemaakt via de website van de Universiteit van Amsterdam.”¹⁸¹⁹</i>	Via profielpagina op website universiteit
UU, Utrecht	<i>“Voor sommige functiecategorieën geldt dat de nevenwerkzaamheden openbaar moeten worden gemaakt via een vermelding op de profielpagina. Dit geldt bijvoorbeeld voor hoogleraren. Met de minister van Onderwijs zijn aanvullende afspraken gemaakt over de transparantie van nevenwerkzaamheden van hoogleraren. Als resultaat van deze afspraak moeten de nevenwerkzaamheden van hoogleraren terug te vinden zijn op de</i>	Via profielpagina - geen eis m.b.t. openbaarmaking op website universiteit

	<i>individuele profielpagina van de hoogleraar zelf. De hoogleraar is zelf verantwoordelijk voor de actualiteit van de gegevens op deze profielpagina.</i> ²⁰	
RUG, Groningen	<i>“Met de minister van Onderwijs zijn aanvullende afspraken gemaakt over de transparantie van nevenwerkzaamheden van hoogleraren. Als resultaat van deze afspraak zijn de nevenwerkzaamheden van hoogleraren terug te vinden op de individuele profielpagina van de hoogleraar zelf. De hoogleraar is zelf verantwoordelijk voor de actualiteit van de gegevens op deze profielpagina.”</i> ²¹	Via profielpagina - geen eis m.b.t. openbaarmaking op website universiteit
UL, Leiden	<i>“Nevenwerkzaamheden van werknemers van de Universiteit Leiden worden opgenomen in een register. Hierin staat vermeld wat de aard van de nevenwerkzaamheden is en bij welke instantie ze worden verricht. Nevenwerkzaamheden van hoogleraren staan ook op hun eigen profielpagina op de universitaire website.”</i> ²²	Via profielpagina op website universiteit
EUR, Rotterdam	<i>“Voor wetenschappelijke staf geldt dat nevenwerkzaamheden zoals die onder de Regeling vallen, altijd dienen te worden gepubliceerd en tevens dat men ook dient te publiceren als men geen nevenwerkzaamheden vervult. (...) Probeer zo veel mogelijk vooraf te melden en registreren, en update te allen tijde uw openbaar toegankelijke webpagina (persoonlijke profielpagina).”</i> ²³	Via profielpagina - geen eis m.b.t. openbaarmaking op website universiteit

Regeling Nevenwerkzaamheden Wageningen University & Research

Aanvullend op de regeling nevenwerkzaamheden van de VSNU hanteert WUR de ‘Regeling Nevenwerkzaamheden Wageningen University & Research’.²⁴ Artikel 17 stelt:

“De nevenwerkzaamheden waarvoor toestemming is verleend zijn openbaar toegankelijk via We@WUR waarin in ieder geval vermelding plaatsvindt van de aard van de werkzaamheden en de instantie waarvoor deze worden verricht.”

WUR is helder over de wijze van openbaarmaking van nevenwerkzaamheden: dit moet via een profielpagina op de website van de universiteit. Wanneer een

betrokkene zich hier niet aan houdt, kan een disciplinaire maatregel of andere sanctie worden opgelegd (Artikel 19).²⁵

De noodzaak tot transparantie wordt ook onderkend in de 'Integriteitscode Wageningen University & Research', waarin staat dat (gast)medewerkers hun nevenwerkzaamheden dienen te melden en de WUR transparant is in het tonen van deze nevenwerkzaamheden.²⁶

3. VOLDOENDE TRANSPARANTIE?

Hoe transparant zijn (bijzonder) hoogleraren over hun nevenwerkzaamheden?

Onderzoek door de Groene Amsterdammer in 2013, 'Al die petten, dat is oppassen geblazen', liet de alarmbellen rinkelen.²⁷ Uit het onderzoek bleek 44% van bijna 600 onderzochte hoogleraren één of meerdere commerciële nevenfuncties te hebben en laat transparantie te wensen over. Volgens de onderzochte hoogleraren zelf kunnen de nevenfuncties tot belangenverstremming leiden. *"De grote vraag is of dat een probleem is. Kunnen wetenschappers met al die nevenfuncties hun onafhankelijkheid bewaren? Of tast de invloed van het grote geld het vermogen aan kritische vragen te blijven stellen? Opvallend genoeg gaven vrijwel alle hoogleraren met wie voor dit artikel gesproken is eerlijk toe dat belangenverstremming voorkomt. Sterker nog: menigeen is ervan overtuigd dat dit onvermijdelijk is, met al die dubbele petten."* Dit onderzoek leidde tot Kamervragen, waarop de staatssecretaris van Onderwijs antwoordde: *"Ik blijf over dit onderwerp met de VSNU in gesprek. Signalen dat er zaken misgaan, zal ik daarbij aankaarten."*²⁸

In september 2014 constateerde de VSNU na een eigen inventarisatie tevreden dat de registratie van nevenfuncties van hoogleraren bij veel universiteiten een hoge prioriteit heeft gekregen en nagenoeg alle 'reguliere' hoogleraren (90%) hun nevenwerkzaamheden online hebben staan. Tegelijkertijd gaf de VSNU aan dat een dergelijk hoog percentage voor bijzonder hoogleraren lastiger te halen is. De VSNU stelde echter ook dat de universiteiten de registratie door bijzonder hoogleraren *"uiterst serieus [nemen], omdat eventuele belangenverstremming juist bij deze groep aanwezig zou kunnen zijn"*.²⁹ Later dat jaar, (november 2014), constateerden onderzoeksjournalisten van Investico in samenwerking met de Groene Amsterdammer na een uitgebreide steekproef dat tachtig procent van de hoogleraren nevenwerkzaamheden heeft. Een derde van die nevenwerkzaamheden zou niet op de persoonlijke profielpagina's van de websites van de universiteiten staan, volgens de steekproef.^{30 31} In het kader van het onderzoek gaf ook één vijfde van de 750 respondenten zelf aan zijn of haar nevenwerkzaamheden niet op de profielpagina te hebben gezet. *"De meesten geven praktische redenen – 'vergeten' of 'de website doet het niet' – maar enkelen houden het nevenwerk doelbewust geheim: 'Mijn nevenwerkzaamheden zijn vertrouwelijk', en: 'Het mag niet bekend zijn"*

dat ik dit doe”. De onderzoekers van Investico stellen: *“Als grote aantallen nevenwerkzaamheden buiten beeld blijven, blijft ook onzichtbaar welke belangen de wetenschapper allemaal vertegenwoordigt en in hoeverre die belangen zijn of haar onderzoeken en opinies beïnvloeden. Daarmee zijn de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van onze universitaire wetenschappers structureel in het geding.”*

Uit dit onderzoek volgden kritische Kamervragen aan de toenmalige Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (december 2014).³² *“Hoe kan het dat nog steeds één derde van de nevenfuncties onvermeld blijft, terwijl u al in 2008 beloofde om volledige openbaarheid te geven?”* De Minister antwoordt: *“De brief van de VSNU kan ik niet rijmen met de bevindingen in het bericht «Ondernemende professoren» dat een derde van de nevenfuncties niet is vermeld. Ik heb de VSNU dan ook om opheldering gevraagd. (...) Bij de bijzonder hoogleraren heeft de VSNU herhaald dat de registratie nog niet goed op orde is.”* Volgens de Minister is en blijft het *“de verantwoordelijkheid van hoogleraren om transparant te zijn over hun nevenfuncties.”* De universiteit moet toezien op deze transparantie, aldus de Minister.

Volgens de laatste beschikbare inventarisatie van de VSNU met betrekking tot de profielpagina's van hoogleraren, zouden de universiteiten flinke vooruitgang hebben geboekt.³³ In het voorjaar van 2019 zouden bij 97% van alle hoogleraren de nevenwerkzaamheden online staan, ten opzichte van 87% in 2017 en 90% in 2014. De bijzonder hoogleraren doen het iets minder goed, maar gaan er wel op vooruit: *“Bij de bijzonder hoogleraren heeft 88% zijn of haar nevenwerkzaamheden in 2019 ingevuld, waar dit in 2017 nog 64% was.”*

Om te toetsen of ook bijzonder hoogleraren met aandachtsgebied voeding voldoende transparant zijn over hun nevenwerkzaamheden, onderzocht foodwatch dit bij Wageningen University & Research (WUR). De focus ligt op WUR, omdat deze universiteit bekend is om haar voedingsonderzoek en een hoog aantal (bijzonder) hoogleraren voeding telt.

4. ONDERZOEKSMETHODE

Foodwatch onderzocht of bijzonder hoogleraren voeding aan Wageningen University & Research al hun nevenwerkzaamheden op hun WUR-profielpagina vermelden – conform de regels.

Foodwatch baseert zich op het meest recente overzicht (juli 2020) van de hoogleraren werkzaam bij WUR.³⁴ De bijzonder hoogleraren werden opgenomen in het onderzoek indien ze vallen onder de volgende voedingsgerelateerde departementen³⁵:

- Agrotechnologie en Voedingwetenschappen, waaronder de leerstoelgroepen binnen de clusters Levensmiddelentechnologie, Voedingwetenschappen, Biobased wetenschappen en Biomoleculaire Wetenschappen.
- Dierwetenschappen, waaronder de leerstoelgroepen binnen de cluster Dieren in Toekomstige Voedselsystemen en de Samenleving (leerstoelgroep Adaptatiefysiologie, Diervoeding, Dierlijke Productiesystemen, Aquacultuur en Visserij). De clusters Populatie Dynamiek en Genomica en Integratie Dierbiologie werden niet meegenomen.
- Plantenwetenschappen, waaronder de leerstoelgroepen Centre for Crop Systems Analysis, Farming Systems Ecology, Laboratorium voor Plantenveredeling en Plantaardige Productiesystemen. De overige leerstoelgroepen werden niet meegenomen.

Naast bovenstaande departementen zijn er ook meerdere onderzoeksinstituten, die toepassingsgericht- en praktijkonderzoek doen met als aandachtsgebied voeding. Ook meegenomen in dit onderzoek zijn hoogleraren verbonden aan het onderzoeksinstituut³⁶:

- Wageningen Bioveterinary Research
- Wageningen Food & Biobased Research
- Wageningen Livestock Research
- Wageningen Food Safety Research

Voor iedere bijzonder hoogleraar met als aandachtsgebied voeding is vervolgens gekeken naar:

- De leerstoel
- De financier
- De aanwezigheid van een profielpagina op de website van de universiteit (verder: universiteitsprofielpagina)
- De vermelding van nevenwerkzaamheden op de universiteitsprofielpagina
- Mogelijk onvermelde nevenwerkzaamheden

De nevenwerkzaamheden op de universiteitsprofielpagina moeten openbaar worden gemaakt via het register We@WUR³⁷. Foodwatch onderzocht – via een uitgebreide studie van onder meer LinkedInpagina's, websites van bedrijven, en dergelijke– of al de nevenwerkzaamheden vermeld worden op de universiteitsprofielpagina.

Om te toetsen of de bijzonder hoogleraren aan de regels voldoen, is vertrokken vanuit de 'Regeling Nevenwerkzaamheden Wageningen University & Research'³⁸ en bijkomend ook de 'Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit'³⁹ en 'Sectorale regeling nevenwerkzaamheden' van de Vereniging van Universiteiten (VSNU)⁴⁰ (zie eerder in het rapport voor een beknopte omschrijving).

5. RESULTATEN

In totaal zijn er vierentwintig bijzonder hoogleraren voeding (BHV) werkzaam bij Wageningen University & Research. Voor bijna de helft (46%) van de onderzochte bijzonder hoogleraren zijn de nevenwerkzaamheden niet (allemaal) openbaar toegankelijk op de universiteitsprofielpagina. Bijna de helft van de BHV is dus niet voldoende transparant over hun nevenfuncties. Deze bijzonder hoogleraren overtreden hiermee de 'Regeling Nevenwerkzaamheden Wageningen University & Research', de 'Sectorale regeling nevenwerkzaamheden' van de Vereniging van Universiteiten en de 'Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit'.

De onderzoeksresultaten

- In totaal werden vierentwintig bijzonder hoogleraren voeding (BHV) onderzocht.⁴¹
- Elf BHV hebben hun nevenwerkzaamheden niet (allemaal) openbaar toegankelijk gemaakt op de universiteitsprofielpagina via We@Wur.
 - Vier van deze elf BHV hebben geen universiteitsprofielpagina (hiervan hebben twee een nevenwerkzaamheid bij een bedrijf). De andere zeven vermelden hun nevenwerkzaamheden niet (allemaal) op hun universiteitsprofielpagina. Hiervan vermelden zes BHV geen nevenwerkzaamheden, en één vermeldt ze niet allemaal.
 - Acht van deze elf BHV hebben een nevenwerkzaamheid bij een commercieel bedrijf (waaronder BASF, Corbion en Unilever).
- Dertien BHV hebben hun nevenwerkzaamheden wel openbaar toegankelijk gemaakt op de universiteitsprofielpagina via We@Wur.
 - Vijf van deze dertien BHV hebben een nevenwerkzaamheid bij een commercieel bedrijf (waaronder Nutricia, FrieslandCampina en Unilever).

Scoort WUR slechter dan het gemiddelde?

De inventarisatie van de registratie van nevenwerkzaamheden in 2019, gerapporteerd door de Vereniging van Universiteiten (VSNU), scheidt echter een

ander beeld: *“De afgelopen jaren hebben universiteiten flinke vooruitgang geboekt met de registratie van nevenwerkzaamheden. (...) Bij de bijzonder hoogleraren heeft 88% zijn of haar nevenwerkzaamheden in 2019 ingevuld, waar dit in 2017 nog 64% was.”* Uit het onderzoek van foodwatch met betrekking tot WUR blijkt het percentage – van bijzonder hoogleraren voeding dat de nevenwerkzaamheden niet (allemaal) heeft ingevuld – bijna vier keer zo hoog te liggen: 46% in plaats van 12%.

Dit kan erop wijzen dat bijzonder hoogleraren voeding of Wageningen University & Research het een stuk slechter doen dan het gemiddelde. Het kan er ook op duiden dat de VSNU en/of de universiteiten voor hun inventarisatie andere (minder diepgravende) onderzoeksmethoden dan foodwatch hanteren.

Foodwatch vroeg meer duidelijkheid over deze inventarisatie aan de VSNU: Hoe maakt de VSNU de berekening? Wordt hierbij rekening gehouden met de (mogelijk variërende) onderzoeksmethoden én regels van de universiteiten? Toetst de VSNU de resultaten van de universiteiten?

De VSNU reageerde dat ze de inventarisatie helemaal niet zo uitgebreid doen en alleen van een sectoroverzicht voorzien, zonder inhoudelijke toets. De universiteiten blijven zelf verantwoordelijk. De VSNU maakt geen rapportage van de wijze waarop nevenwerkzaamheden worden gerapporteerd of welke nevenwerkzaamheden worden uitgevoerd door hoogleraren. Het is een zaak van de universiteiten om daarop toe te zien. De VSNU zegt wel een vinger aan de pols te houden bij de voortgang van de universiteiten.

Volgens de VSNU is de enige richtlijn de landelijke sectorregeling. De uitvoering daarvan ligt niet sectoraal maar op lokaal niveau. De plicht om te melden is sectoraal gesteld, de wijze waarop laat ruimte. De wijze van openbaar maken laat VSNU dus over aan de instellingen; iedere universiteit heeft een eigen digitale inrichting en wensen op dit gebied. De enige richtlijn hierin is volgens de VSNU de tekst in de regeling: *“Elke hoogleraar meldt de nevenwerkzaamheden waarvoor hem toestemming is verleend tevens op zijn openbaar toegankelijke webpagina, met in ieder geval vermelding van de aard van de werkzaamheden en de instantie waarvoor deze worden verricht.”*

Foodwatch concludeert hieruit dat dit kan leiden tot variërende regels per universiteit, zoals over de wijze van openbaarmaking op de profielpagina: moet dit op de universiteitswebsite of niet? Ook de onderzoeksmethode kan dus – onder meer gezien de variërende regels – per universiteit verschillen. Zonder gedeelde regels en onderzoeksmethode is het volgens foodwatch echter onmogelijk om een goede en coherente rapportage aan te leveren van de registratie van nevenwerkzaamheden. De Vereniging van Universiteiten geeft ook aan de rapportage niet te toetsen of controleren. Dit is problematisch, aangezien het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zich op de rapportage van de VSNU baseert om een goede inschatting te maken van (het gebrek aan) transparantie over nevenwerkzaamheden.

6. DIT WIL FOODWATCH

De voedingswetenschap staat in de uitverkoop: wetenschappelijk onderzoek raakt steeds meer afhankelijk van industriefinanciering.⁴² Dit is niet zonder risico's. Om de risico's in te perken moeten de 'Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit' en bijkomende regels zoals rond nevenwerkzaamheden nageleefd worden. Hierbij hoort 100% transparantie over nevenwerkzaamheden.

Uit het onderzoek van foodwatch blijkt echter dat de regels – die de samenwerking met (voedings)bedrijven in goede banen moet leiden – niet goed worden nageleefd.

- Foodwatch vraagt WUR het gebrek aan transparantie over nevenwerkzaamheden en de overtreding van de regels bij de betrokkenen verder te onderzoeken, en indien nodig een disciplinaire maatregel of sanctie op te leggen.
- Foodwatch vraagt de Vereniging van Universiteiten (VSNU) en/of de universiteiten volledige transparantie over nevenwerkzaamheden te waarborgen, via profielpagina's op de website van de universiteiten. Foodwatch spoort de VSNU en de universiteiten hierbij aan eenduidige regels te hanteren, aangezien per universiteit kan verschillen wat onder een openbare profielpagina wordt verstaan.
- Foodwatch vraagt verduidelijking aan de VSNU en de universiteiten over de onderzoeksmethode voor de inventarisatie en rapportage met betrekking tot de registratie van nevenwerkzaamheden: wordt er een eenduidige en voldoende diepgravende onderzoeksmethode gehanteerd?
- Foodwatch roept de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op te waken over betere naleving van transparantie.

Voedselwaakhond foodwatch wil dat de consument kan vertrouwen op onafhankelijke – of op z'n minst transparante – voedselwetenschap. Via het manifest "Stop de uitverkoop van wetenschap!" roepen we de verschillende spelers op tot actie.

**TEKEN HET MANIFEST TEGEN
DE UITVERKOOP VAN WETENSCHAP**

TEKEN NU OP

WWW.ACTIEFOODWATCH.NL

BRONNEN

- 1 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/01/28/nieuwsgierig-en-betrokken>
- 2 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/01/28/nieuwsgierig-en-betrokken>
- 3 <https://www.foodwatch.org/nl/onze-campagne-themas/onze-campagnes/politieke-en-wetenschappelijke-integriteit/stop-de-uitverkoop-van-wetenschap/vraag-antwoord/>
- 4 <https://www.rathenau.nl/sites/default/files/2018-10/sPPP%20rapport.pdf>
- 5 <https://www.rathenau.nl/nl/vitale-kennisecosystemen/vertrouwen-de-wetenschap-2018>
- 6 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/01/28/nieuwsgierig-en-betrokken>
- 7 <https://www.vsnul.nl/files/documenten/Nederlandse%20gedragscode%20wetenschappelijke%20integriteit%202018.pdf>
- 8 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34469-12.html>
- 9 <https://www.vsnul.nl/files/VSNUL%202017/Sector%20regeling%20nevenwerkzaamheden%202017.pdf>
- 10 <https://www.vsnul.nl/files/VSNUL%202017/Sector%20regeling%20nevenwerkzaamheden%202017.pdf>
- 11 <http://www.vsnul.nl/files/documenten/Cao%20Nederlandse%20Universiteiten%201%20juli%202017%20-%2031%20december%202019.pdf>
- 12 <https://www.vsnul.nl/files/documenten/CAO/CAO2007-2007-2010.pdf>
- 13 <http://www.vsnul.nl/files/VSNUL%202017/Sector%20regeling%20nevenwerkzaamheden%202017.pdf>
- 14 <https://www.vsnul.nl/files/VSNUL%202017/Sector%20regeling%20nevenwerkzaamheden%202017.pdf>
- 15 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2009D08199&did=2009D08199>
- 16 <http://www.vsnul.nl/files/documenten/Domeinen/Personeel/14345%20U%20OCW%20-%20Rapportage%20Registratie%20Nevenwerkzaamheden%20Hoogleraren.pdf>
- 17 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27406-207.odt>
- 18 <https://www.uva.nl/binaries/content/assets/uva/nl/over-de-uva/over-de-uva/identiteit-en-missie/universitaire-beleidsnotities/01.14-nevenwerkzaamheden-versie-2014.pdf>
- 19 De regeling ‘Nevenwerkzaamheden 2014’ is overgegaan in de ‘Samengevoegde regelingen Nevenwerkzaamheden’. Deze is echter niet openbaar beschikbaar. <https://www.uva.nl/over-de-uva/beleid-en-regelingen/beleid/valorisatie/valorisatie-bij-de-universiteit-van-amsterdam.html>
- 20 <https://www.uu.nl/onderzoek/onderzoek-aan-de-uu/kwaliteit-en-integriteit/nevenwerkzaamheden>
- 21 <https://www.rug.nl/about-ug/organization/rules-and-regulations/general/gedragscodes-nederlandse-universiteiten/nevenwerkzaamheden/>
- 22 <https://www.universiteitleiden.nl/onderzoek/over-ons-onderzoek/kwaliteit-en-integriteit/nevenwerkzaamheden>
- 23 eur.nl/media/2019-04-toelichting-faqregelingnevenwerkzaamheden
- 24 https://www.wur.nl/upload_mm/4/6/9/81fd0829-cfbe-48ca-a65e-edead12cdd71_Regeling%20Nevenwerkzaamheden%20WUR.pdf
- 25 <https://www.wur.nl/nl/show/Regeling-Nevenwerkzaamheden-Wageningen-University-Research.htm>
- 26 <https://www.wur.nl/nl/download/Integriteitscode-Wageningen-UR.htm>
- 27 <https://www.groene.nl/artikel/al-die-petten-dat-is-oppassen-geblazen>
- 28 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20132014-835.html>
- 29 <http://www.vsnul.nl/files/documenten/Domeinen/Personeel/14345%20U%20OCW%20-%20Rapportage%20Registratie%20Nevenwerkzaamheden%20Hoogleraren.pdf>
- 30 <https://www.platform-investico.nl/artikel/ondernemende-professoren-nevenfuncties-van-hoogleraren-leiden-tot-belangenverstrengeling/>
- 31 <https://www.groene.nl/artikel/ondernemende-professoren>
- 32 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20142015-987.html>
- 33 <https://vsnu.nl/nevenwerkzaamheden-hoogleraren.html>
- 34 https://www.wur.nl/upload_mm/7/6/1/1341628d-460f-411a-9a7d-4ea2ac2a5fd8_Brontabel%20hoogleraren_juli%202020.pdf
- 35 <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Leerstoelgroepen.htm>
- 36 <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten.htm>
- 37 https://www.wewur.wur.nl/zoeken_naam/default.aspx
- 38 <https://www.wur.nl/nl/show/Regeling-Nevenwerkzaamheden-Wageningen-University-Research.htm>

³⁹ <https://www.vsnu.nl/files/documenten/Nederlandse%20gedragscode%20wetenschappelijke%20integriteit%202018.pdf>

⁴⁰ <https://www.vsnu.nl/files/VSNU%202017/Sector%20regeling%20nevenwerkzaamheden%202017.pdf>

⁴¹ De uitgebreide resultaten (met onderzoekstabel) zijn op te vragen bij foodwatch.

⁴² <https://www.foodwatch.org/nl/onze-campagne-themas/onze-campagnes/politieke-en-wetenschappelijke-integriteit/stop-de-uitverkoop-van-wetenschap/>